

Mátyás kori csizma franciakapcsokkal díszített maradványára. Megfogható volt még a sír aljában gyékény vagy fakoporsó maradványa is, továbbá 6 koporsókapocs is előkerült. A többi temetkezés megmaradt részlete azonban újra csak a Ny-i metsetfalban jelentkezett.

Munkatársaink voltak: Hajdú István és Gyárfási József.

PETŐ ZSUZSA ESZTER – CSENGERI PIROSKA

234. Nagykónyi-Medgyespuszta, Felső-Meggyesi-dűlő (Új-Medgyes) (KÖH 78001)

(Tolna megye) Kö

Meggyesireg 1419-ben említett kőtemploma Papp István tamási esperes szerint a Medgyes-patak forrásától K-re levő domboldalon állt. 2011. április 4-én a Medgyespusztától kb. 300 m-re K-re eredő patak K-i oldalán, a forrástól D-re kb. 250 m-re, elsímitott, poros vetésben szórványosan középkori cserepeket találtam. A dombtető Ny-i szélén, Ny–K irányban, egymástól kb. 5 m-re, kb. 15, ill. 25 m hosszúságban, kb. 1 m szélességben téglatöredékeket, fehér mészköveket és apró mészhabarcdarabokat figyeltem meg, kevés embercsonttal. A faluhely kiterjedését a többi parcella fedettsége miatt nem tudtam megállapítani.

K. NÉMETH ANDRÁS

235. Nagyszékely, Stakop-dűlő (KÖH 41941)

(Tolna megye) Kö

2003-as terepbejárásomon hiába kerestem a középkori Bán falu templomát Nagyszékely D-i határában. Helyét azóta bekerítették. A terület vaddisznókat tartó bérlője segítségével 2011. április 5-én a Báni-hegyhát DK-i sarkában fekvő, ÉNy–DK irányú, a Báni-patak felé benyúló, fennsík jellegű domb É-i felén, száraz vetésben, kb. 10 m átmérőjű körben néhány, kisebb, pelyvás anyagú téglatöredéket találtam, körülöttük 2-3 embercsonttal. A faluhelyet csak 1-2 jellegtelen középkori cserép jelezte.

K. NÉMETH ANDRÁS

236. Nagyszokoly, Régi református temető (KÖH 77989)

(Tolna megye) Kk

Nagyszokoly Ny-i szélén fekszik az országút által kettévágott temető. 2011. június 11-én a kb. 100 éve felhagyott, kisebb erdővel benőtt, legeltetésre használt régi református temetőben, az úthoz közelebb eső részen viszonylag sok késő középkori cserepet találtunk. A lelőhely bizonyára a mellette fekvő mai r. k. temető területére is kiterjed. Lelőhelyünktől kb. 1 km-re, a mai r. k. templom környékén is középkori lelőhely van, amely bizonyára a középkori Szokoly helyét jelzi. A most azonosított lelőhelyet az egykori Szokolyendréddelel azonosíthatjuk, amelyet forrásaink néha Szokollyal egy településnek mondanak.

Munkatárs: Rác Miklós (MNM NÖK).

K. NÉMETH ANDRÁS

237. Nak, Nosztány

(KÖH 77991)

(Tolna megye) Ró, Kö

Helyi lakosoktól értesültünk, hogy a Kiskondai-patakkal párhuzamosan folyó, abba beletorkolló, Nosztánytól K-re két ágból eredő patak É-i oldalán régészeti lelőhely található. 2011. május 23-án sűrűn találtunk római és középkori cserepeket, a tábla Ny-i felét a fedettség miatt nem tudtuk bejárni. A középkori lelőhely összetartozik a tőle D-re található mellékág D-i oldalán fekvő, nagy kiterjedésű, részben Dombóvár határába is átnyúló faluhellyel (Delelői-tábla 3., KÖH 70631), ahol 2009-ben Ódor János Gábor és Czövek Attila azonosították a templom helyét is.⁶¹

Munkatárs: Czövek Attila (WMMM).

K. NÉMETH ANDRÁS

238. Napkor, Töt II.

(KÖH 77883)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) R?, A

2011. május 17-én Bocz Péter a Jósa András Múzeum munkatársa a lelőhelyen rézkori(?) kerámiát gyűjtött, és a nemrég nyitott bányagödörben objektumfoltokat észlelt. Május 18-tól több szondaárokmal kutattuk meg a bányaterületet, az egyes árokban településobjektumokat észleltünk. Ezek egy részét feltártuk, más részét a bemérések után visszatemetjük, mert a kitermelés nem veszélyeztette azokat. A folyamatos régészeti felügyelet során az egyik szondában sírok kerültek elő, ezért a kivitelező úgy döntött, hogy ott a homokkitermeléstől eltekint. A temetkezéseket így önerőből tártuk fel június 9-től több szakaszban, az augusztus 1-jén induló telepfeltárással párhuzamosan, szeptember 7-ig. A sírgödörök egy része üresnek bizonyult, de a leleteket tartalmazók is meglehetősen szegényesek. Ezek csaknem mindegyikében találtunk állatcsontot, és néhány sírban vaskést, téglalap és trapéz alakú vascsatot, csiholóvasat észleltünk. A női sírok némelyike 1-1 gyöngyszemet, orsógombot rejtett. A részben rabolt soros temető legkiemelkedőbb temetkezésében füles, pajzs alakú bronzveretekkel és griffesindás szíjvéggel felszerelt övgarnitúrájú férfi feküdt. Említendő továbbá 2 sír, mely – lócsont nélkül – csak lószerszámzat részletet (csikószabla, kengyel) tartalmazott. A temetőrészlet sírjai között előfordultak enyhén felhúzott lábbal az oldalukra fektetett, rendellenes pozíciójú vázak is. Koporsóra utaló bizonyítékokat nem rögzítettünk. A temető K–Ny irányban minden bizonnyal tovább terjed.

A telep 133 objektumát bontottuk ki. Ebből 20 lakóház/épület, 16 sütőkemence, 1 ipari létesítmény(?), 1 tűzhely, 1 kút(?), 36 gödör, 42 cölöplyuk, és 8 árok. Nyolc objektum természetes jelenségnek bizonyult.

Az ásás legfontosabb eredményét a feltárt, túlnyomórészt négyzet alakú, 20 lakóház/épületalap képezi. Az ezekben lelt cölöplyukak alapján rekonstruálható a fal szerkezete: ágasfás-szelemenés nyeregtetős megoldás éppúgy előfordult,

61 RKM 2009, 192.

mint sátoztetős. Különleges a 84. sz. ház, melynek szerkeze-
te talpgerendás lehetett. Néhány esetben a padló lesározását is
azonosítani tudtuk. Majdnem minden házban rögzíthettük sű-
tőkemencék nyomait, melyek általában szét voltak rombolva,
mindössze felépítményük omladéká, kövei és platnijuk faltjai
utaltak egykori jelenlétükre. Külső kemence nyomát két, ide-
iglenesen használt tüzhely nyomát egy esetben tudtuk igazolni.

Az értékelhető kemencék platnijainak szürke sározása 2–3
cm vastag volt, alatta állatsonttal, kerámiatöredékekkel, kövek-
kel tapasztva. Felmenő faluk 8–12 cm vastag lehetett.

Az egyik objektum érdekessége, hogy a háznak induló jelen-
ség méhkas alakban lemélyült, majd az alján egy négyszögletes,
szervesanyag tartalmú folt mutatkozott. Úgy tűnik, mintha az
épületből mélyítették volna le, mintegy pincészerűen (sehol
sem lép ki a ház vonalából).

A szelvény legmarkánsabb jelensége egy 5 árokból álló
komplexum volt. Tagjai lépcsős oldalú, helyenként cölöp-
lyukakkal tagolt aljú árkok. Ez utóbbi jelenség védmű funk-
cióra utal, míg a fővonalból leágazó tagok a vízelvezetést
szolgálhatták. Telekhatároló árokra egy esetben akadt példa.
A szelvény D-i fala mentén K–Ny irányú házsor jelentkezett,
kijelölve a település terjeszkedésének irányát. Az utcából mind-
össze 3 ház esik ki, melyek az árok É-i oldalán kerültek elő.
A kronológia összetettségét mutatja, hogy mind az árokrend-
szerre ásva, mind által vágva jelentkeztek gödrök, sütőkemen-
cék és házak.

A lelőhely leletanyagának döntő többségét a kézikoronon
készített, közúzalekos soványítású főzőfazekak adják, befésült
vonal- és hullámvonalalköteg díszítéssel. Jóval szerényebb meny-
nyiségű a kézzel formált fazék, és csak elvétve került elő sütő-
harang töredéke. Viszonylag gyakoriak a csontból készített árak,
ritkábban simítókanalak, ill. egyéb csonteszközök maradványai.
Orsógomb és -korong mindössze 1–2 példánnyal képviselteti
magát, csakúgy mint a vastárgyak, a vassalak. Nagy mennyi-
ségben találtunk viszont a kemencék környékén riolitot/riolit-
tufát, és kibontottunk egy fél örlökövet is. A cserepek között
szórányosan rézkori(?) töredékek is előfordulnak. A helyszíni
megfigyelések alapján több periódusú, de végig a kései avarok
által használt településrészletről van szó, mely D felé terjed
tovább. Több szempontból is érdekes a feltárás: az előzetesen
ide helyezett, Árpád-kori Töt falu helyett annak késő avar kori
(8–9. századi) előzményét(?) fogtuk meg, melynek közelé-
ben ráadásul az egykori lakók temetőjét is azonosítani tudtuk.

A leletanyagot a Jóna András Múzeumba szállítottuk.

Munkatársak: Körösfői Zsolt, Scholtz Róbert régészek;
Bocz Péter régésztechnikus; Kiss László, Sipos Attila Csaba,
Svéda Csaba és Vizler Csaba rajzoló; Balogh Lászlóné és
Szmolár Edit segédrestaurátorok.

PINTYE GÁBOR – TOLDI ZOLTÁN – TOMPA GYÖRGY

239. Nemeskér, R. k. templom (KÖH 79329)

(Győr-Moson-Sopron megye) Kú

2011. november 30-án régészeti felügyeletet láttunk el a temp-
lom köré tervezett drénárók kivitelezési munkáihoz kapcsoló-
dóan. A templom felújítását műemléki kutatás előzte meg 2011

augusztusában és szeptemberében. A felügyeletnek ezért az
akkor tapasztalt jelenségek kiegészítése is célja volt. Az árok
ásását a D-i oldalon kezdték, az É-in folytatták, majd a szen-
tély körül fejezték be; 50 cm széles és 60–70 cm mély árkot
ástak munkagéppel. Mindenhol kevert humuszos talaj került
ki az árokból, elvétve szórvány antropológiai anyaggal, mert a
középkori templom körüli temetőt csak a 18. században zárták
le. A középkori hajó K-i sarkainál – ahonnan K felé a 18. szá-
zadban bővítették a templomot – az alapozásban is elválás volt
tapasztalható. Az is megerősítést nyert, hogy a hajó D-i kapujá-
nak küszöbszintje soha nem helyezkedett el mélyebben. Egyéb
régészeti jelenséget nem tapasztaltunk.

Munkatárs: Nemes András művészettörténész.

GABRIEL GABRIELLA

240. Nemesvámos, Baláca (MRT 2. k. 34/14. lh., KÖH 8735) (Veszprém megye) Ró

A feltárás a balácai római kori villagazdaság turisztikai fej-
lesztését célzó, Veszprém Megye Önkormányzata által elnyert
KDOP pályázat terhére valósul meg 2011. május 3–26. között.
A feltárási munka két, egymást követő szakaszból állt: optikai
kábel árkanak régészeti megelőző feltárása (50 m²) és római
kori fűszer- és gyógynövénykert létesítése (300 m²).

Az optikai kábelt a III. épület szerverszekerényétől a főépü-
let (L) bejáratánál levő kapcsolószekerényig kellett elvezetni.
A nyomvonalat igyekeztünk nagyrészt már feltárt területen ki-
jelölni. Feltáratlan területeket érintettünk a főépület és a X. épü-
let közti szakasz egy részén, ill. a X. és III. épület közti szakasz
egy részén. A nyomvonal szélessége 40–50 cm volt. Mélysége
a régészeti érintettség szerint változott. Az előbbi szakaszon
csak kézzel dolgoztunk, míg az utóbbi esetben kis kotróval
emeltük ki az átlagosan 30–40 cm vastag forgatott réteget.
A forgatott réteg a III. épület felé megvastagodott, és újkori tör-
melékkel kevert építési törmelékké változott. A forgatott réteg
és a törmelék alatti vastag, barna, kevés római kori habar-
csszemcsével, *tegula*- és *imbrex*-töredékekkel kevert réteg jelent-
kezett. A barna réteg alatt a világosbarna altalajt találtuk, ami-
ben az objektumok jelentkeztek. A régészeti érintetlen, ill.
a már feltárt területeken 60 cm volt az árok mélysége, az újon-
nan feltárt részekben elérhette a felszíntől mért 170 cm mély-
séget is. Összesen 8 régészeti objektumot tártunk fel. Ezek
közül 3 objektum korábbi régészeti feltárás nyomait mutatta.
Öt objektum a X. és III. épület közti szakaszon jelentkezett,
feltáratlan, ill. közművezetékekkel részben bolygatott volt. A kis
sz. régészeti leletanyag alapján a 8 objektum a kora római idő-
szakhoz köthető.

Az előző évek dokumentációja alapján jelöltünk ki 5 szel-
vényt a tervezett római kori fűszer- és gyógynövénykert he-
lyén. A szelvények körzetében található építmények alapján
feltételezhető volt, hogy épített emlékekkel nem kell számolnunk
a területen. A területet előző ásások alkalmával (Rhé Gyulától
kezdve) sokáig földdeponák használták, így jelentős vastagsá-
gú, újkori szeméttel kevert réteg jelentkezésére is számítottunk.
A kijelölt szelvények felületét – tanúfal hagyása nélkül – forgó-
kotróval lehumusztunk. A humusztolás során az újkori, római